

КАФЕДРА СТАРОВИННОЇ МУЗИКИ

Концертмейстерська практика

Освітній ступінь	Магістр	Курс	1
		Семестр	1, 2
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»		
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Орган		
Статус	Обов'язкова	ECTS	3
		Годин	90
		Практичні	34
		Самостійна робота	56
Форма контролю	Залік		

Інформація про викладача

ПІБ	Булибенко Галина Вікторівна, професорка, професорка кафедри старовинної музики Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, заслужена діячка мистецтв України
Профіль викладача	orcid:0000-0002-1062-8796
e-mail	galinabulybenko@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет «Концертмейстерська практика» спеціалізації «Орган» став обов'язковим предметом для виховання органіста–професіонала, який на високому художньому рівні може брати участь в почесній справі підвищення культурного рівня нашого суспільства.

Ансамблеве виконавство, як форма музичного спілкування декількох творчих особистостей, займає в музичному житті України почесне місце. В концертний репертуар кожного органіста, який працює в концертних залах України, обов'язково входять ансамблеві твори.

Необхідність викладання акомпанементу продиктовано концертною практикою, яка потребує від органістів виконання органних партій в хорових і оркестрових творах композиторів різних часів, співпраці з солістами – інструменталістами та співаками.

Метою курсу «Концертмейстерська практика» спеціалізації «Орган» для освітнього ступеня «Магістр» є виховання кваліфікованих музикантів-органістів, які підготовлені до високоякісної, професійної, самостійної діяльності в ансамблевому концертуванні.

Головні завдання курсу «Концертмейстерська практика» спеціалізації «Орган» спрямовані на:

- закріплення, розширення, поглиблення і систематизацію творчих знань, отриманих у класі концертмейстерства;
- придбання виконавського досвіду та виховання в молодих музикантів сценічної витримки;
- оволодіння методикою концертмейстерської роботи з виконавцем на різних етапах підготовки навчального та концертного репертуару;
- підготовку та утримання в руках активного ансамблевого репертуару для акомпанування співакам та інструменталістам;
- формування внутрішньої творчої свободи при акомпануванні у сполученні з відчуттям стилю твору та художнім смаком;
- виховання швидкого пристосування до акустичних умов будь-якого залу;
- швидке пристосування до художніх та технічних можливостей будь-якого конкретного органу;
- цілеспрямоване вивчення спеціальної літератури з питань концертмейстерської роботи.

Здобувач повинен вміти:

- зробити яскраву, художню та технічно доцільну транскрипцію для органа з оркестрового чи фортепіанного супроводу, яка сприяла би розкриттю змісту твору;
- підпорядковувати свою партію солісту для найбільш яскравого виявлення його можливостей;
- швидко приготувати концертну програму з мінімальною кількістю репетицій;
- уважно слідкувати за ритмічною та інтонаційною чіткістю виконання партії солістом з метою створення високохудожнього ансамблю;
- володіти засобами виконавської виразності та технічною майстерністю в процесі публічного виступу;
- швидко пристосовуватися до нового інструменту та акустики залу;
- працювати в оркестрах та хорових колективах.

Здобувач повинен знати:

- особливості роботи концертмейстера з виконавцями на різних інструментах, з вокалістами та диригентами, інструменталістами тощо;
- методику концертмейстерської роботи по вивченню концертно – виконавського репертуару для солістів-вокалістів та інструменталістів;
- в достатньо широкому обсязі камерно-концертний та вокальний репертуар;
- в досконалості партії партнерів по ансамблю.

Програмні компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

- СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.
- СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
- СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.
- ПРН 2. Володіти навичками ансамблевого музикування в групах різних складів у концертно-виконавському та репетиційному процесах.
- ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.
- ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.
- ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.
- ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.
- ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
- ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу /диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Змістовий модуль 1. «Складання партії педалі як заміни присутності контрабаса».

- Тема 1. Складання транскрипцій в розвинутих оперних аріях та етапи опрацювання нотного матеріалу.
- Тема 2. Концертні виступи (номери у тематичних концертах, концертах класу, концертах кафедри) з подальшим обговоренням досягнень та недоліків.
- Тема 3. Особливості укладання органної партії з оркестрового тексту і робота з партитурою.
- Тема 4. Додавання партії педалі. Педальна партія у вигляді: функціонального басу, проведення мелодії, ритмічної основи, розчинена в інших голосах тощо.
- Тема 5. Репетиційна робота. Аналіз акустичних особливостей залу та вміння підлаштовуватися під нього, реалізуючи художні завдання. Повторювання вже вивчених творів та виявлення недоліків. Тренування психологічного стану виконавця.

Змістовий модуль 2. «Незручності роботи з партнером і їх подолання».

- Тема 6. Оркестровий погляд на органні акомпанементи та його регістрове втілення.

Тема 7. Завдання реєструвань в ансамблевих творах та особливості вибору реєстрів в залежності від складу ансамблю.

Тема 8. Особливості роботи з вокалістами та духовими інструментами.

Тема 9. Розвиток навичок гри в ансамблі при поганій слуховій чутності партнера або порушеному зоровому контакту з ним.

Тема 10. Акустичні умови залу та робота з трактурою зала.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

1. Вербальний: інтерактивний (діалог, бесіда).
2. Практичний: аналітична практика;
3. Наочний: демонстрація.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Основні та додаткові матеріали до навчальної дисципліни надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Головною формою контролю для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» є залік з оцінкою наприкінці 2-го семестру.

Поточною формою контролю роботи здобувача залишається урок з викладачем-органістом планомірно за розкладом. Напрацювання необхідної кількості планових годин у семестрах з дисципліни «Концертмейстерська практика» може бути переплановано педагогом-органістом згідно з конкретною виконавською роботою здобувача. Протягом всього періоду навчання здобувач обов'язково повинен мати відкриті виступи, він може також брати участь у майстер-класах, прослуховуваннях та інших формах концертної діяльності.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Виступи на академічних концертах	10
2.	Виступи в концертах класу в навчальному закладі та за його межами	15
3.	Участь у майстер-класах (активна форма), конкурсах, фестивалях, запис відео для участі в онлайн конкурсах та інших творчих проектах	10
4.	Участь у майстер-класах (пасивна форма), семінарах, практикумах, що присвячені проблемам ансамблевого виконавства	10
5.	Відвідування культурно-мистецьких заходів з подальшим аналізом	5
6.	Залік	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань здобувачів

90–100–А– відмінно – Здобувач демонструє глибоке осягнення художнього змісту і форми музичного твору, виявляє індивідуальне ставлення до художніх образів, створює цікаву оригінальну реєстровку. Виконання акомпанементу відрізняється технічною досконалістю, яскравою артистичністю та емоційною гнучкістю у поєднанні з психологічною витривалістю.

Ансамбль з партнером досконалий, повне музичне відчуття один одного. Органіст впевнено та вміло користується технічними засобами органа. Протягом навчання активно бере участь в творчих заходах, часто виступає на сцені, наполегливо і продуктивно працює самостійно.

82–89–В– добре – Здобувач демонструє досить високий художній та технічний рівень виконання, сценічну волю, артистизм. Його інтерпретація свідчить про вдумливе відношення до авторського тексту та пошук оптимальних виразних засобів втілення образного змісту музики. Дуже хороший ансамбль з партнером. Органіст-концертмейстер грамотно користується технічними засобами органа. Протягом року систематично виступає на сцені, наполегливо займається самостійно.

74–81–С– добре – Здобувач добре розуміє художній зміст твору, досить переконливо інтерпретує його. Ансамбль має деякі технічні недоліки. Користування технічними засобами органа не досконале. Протягом навчання здобувач регулярно виступає на сцені, сумлінно займається самостійно.

64–73– D – задовільно – Здобувач справляється в цілому з виконанням програми, припускає деякі неточності в нотному тексті, темпах, співпадає з партнером, недостатньо володіє технічними ресурсами, не має достатніх навичок у виконанні. Протягом навчання виступає публічно, систематично працює самостійно. Протягом семестру репертуарні вимоги виконав повністю.

60–63– E – задовільно – Виконання здобувача відрізняється посереднім художнім, технічним та емоційним рівнем, психічною нестійкістю, допускаються помилки в нотному тексті, не співпадає з партнером в ансамблі. Протягом навчання рідко виступає публічно, нерегулярно працює самостійно.

35–59–FX – незадовільно – Здобувач демонструє відсутність творчого прочитання авторського тексту, артистизму, низький рівень складності програми, відсутність розуміння стилю та жанру, технічних навичок в користуванні інструментом. Поганий ансамбль з партнером. Протягом навчання дуже рідко виступає на сцені, спорадично працює самостійно.

1–34– F – незадовільно – Виконання здобувача відрізняється низьким художнім, технічним та емоційним рівнем, психічною нестабільністю, допускаються грубі помилки в нотному тексті. Володіє незначним репертуаром. Протягом навчання практично не виступає публічно, дуже погано самостійно працює.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості здобувачів з особливими освітніми потребами.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Курс передбачає звернення до матеріалів іноземними мовами. Заохочується прагнення здобувачів до опрацювання матеріалу за допомогою англomовних джерел - книг, статей, онлайн-курсів тощо, які відповідають тематиці конкретних занять.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів у публічних виступах в якості виконавця, помічника органіста або ведучого концертного виступу органного класу, а також відвідування найрізноманітніших культурно-мистецьких заходів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арнонкур Н. «Музика як мова звуків. Шлях до нового розуміння музики.» (Суми: вид. «Собор», 2002) переклад Приходько І. з видання (Harnoncourt N. Vusik als Klangrede: Wege zu einem neuen Musikverständnis. Salzburg, 1982)
2. Булибенко Г. «Органа транскрипція камерних творів» (Луцьк «Волинська обласна книгарня» 2012)
3. Гречишкіна Н. «Особливості концертного виконання оперної Арії». Навчальний посібник - Донецьк, 2007
4. Давидов М. "Методика перекладань інструментальних творів для баяна" (М, вид. "Музика", 1989)
5. Дубінець Е. «Знаки звуків. Про сучасну музичну нотацію». – К.,1999.
6. Збірник статей «Проблеми камерно-ансамблевого виконавства», Науковий вісник №87 НМАУ ім. П.І.Чайковського.; [Редактори – упорядники: Басалаєва Є., Арсенічева]. – 2009. – Т. 7.
7. Зінкевич О. «Камерна музика». – К.,1967.
8. Котляревський І. «Темп та його позначки в творах Й.С.Баха» (сб. «Бах і сучасність», Київ, «Музична Україна», 1985, стор. 89-99)
9. Маркова О. «Виконавський і композиторський принципи мислення як антитези естетично-риторичного та композиційного творення музики» // Науковий вісник НМАУ ім.П.І. Чайковського: Виконавське музикознавство : [зб. наук. статей / ред.-упор М.А. Давидов, В.Г. Сумарокова]. – К., 2007. – Вип. 69. Книга тринадцята. С. 6–13.
10. Науковий вісник №87 НМАУ ім. П.І.Чайковського. Збірка статей «Проблеми камерно-ансамблевого виконавства» ; [Редактори – упорядники: Басалаєва Є., Арсенічева]. – 2009. – Т. 7.
11. Протопопова Н.М. «Методичні вказівки з концертмейстерської практики для студентів фортепіанних факультетів музичних вузів. Автор-упоряд. Н.М. Протопопова, К. 1986
12. Мірошнікова А.А. «Про роботу концертмейстера в класі Хорового диригування», автор – упоряд. Мірошнікова А.А., Методичні рекомендації. К. РУМК, 1990
13. Молчанова Т. Мистецтво піаніста – концертмейстера. Львів, 2007
14. Протопопова Н. М. «Методичні вказівки по концертмейстерській практиці для студентів фортепіанних факультетів музичних вузів». Автор-упоряд. Н. М. Протопопова К. 1986
15. Саварі С.В. Абетка акомпанементу. Навчальний посібник. / Ред. А.Я. Гроссов. – Донецьк 2006 – О., 1982.
16. Скобцова Ж.Г. «Концертмейстерська практика в оперному театрі». Методичні рекомендації, Авт. упоряд. Скобцова Ж.Г. - К. РМКНЗМіК, 1997
17. Таранов Г. "Курс читання партитур" (вид. "Мистецтво", М – Л 1939)
18. Ferguson H. Keyboard Interpretation. – London : Oxford University Press, 1975. – 222 p.
19. Klinda F., Organova interpretacia, OPUS, Bratislava, 1949
20. Matthaеi K., Vom Orgelspiel, Breitkopf & Härtel, Leipzig 1921
21. Riemann H., Handbuch der Orgel, M.Hesses Verlag, Berlin 1922